

Pomoc za naše žiwjenje

**Hladajće horje
a pozběhńće swoje hłowy,
dokelž so waše wumóženje přibližuje.**

Lukaš 21,28

Štóž so nazymu k sadowym žnjam z awtom na mokru łuku poda abo na blóćanym puću po drjewo do lěsa jědže, tón njech sej do teho derje přemysli, kak přińdže zaso z lěsa won abo ze sadoweje łuki na krutu dróhu. Wobručě so na mjehkej pódze spěšnje přewjerća a njenamakaja žane krute dno. Samo hdyž potom cyte wjezlo zaso wotkladuješ, zaryja so wobručě přeco hłubšo do zemje. Nimaš žanu šansu, sam ze swojim jězdźidłom wujěć. Trjebaš cuzu pomoc: druhe awto abo snano traktor, kiž twoje awto zaso z blóta wučehnje.

Podobne je to, hdyž sy sej pěši do bahna zalěžl. Njemóžeš ze swojimi mocami z njeho wulězc. Bjez cuzeje pomocy jenož hłubšo zapaduješ. Trjebaš někoho, kotryž tebi powjaz přičisnje a cí zaso na krute dno pomha.

Myslu sej, zo so čłowjek w tajkim položenu najbóle tehodla myli, dokelž spyta sam wulězc ze wšelakich wušparanjow a čežow, spuščejo so na swójsku móc. To njeje ženje fungowalo a tež w přichodže nje funguje. Nawopak! Tak dołho kaž čłowjek wěri, zo móže wšo ze swójskeje mocy wukonjeć a sebje sameho wumózić, so čím bóle zabłudzi a čím hłubšo zapaduje.

„Hladajće horje a pozběhńće swoje hłowy, dokelž so waše wumóženje přibližuje.“

Z tutym słowom přiwobroći so Jezus swojim wučomnikam. Hromadže z nimi stejese tehdy napřečo Jerusalemskemu templej. Mjeztym zo wučomnicy wulkosć a krasnosć templa wobdźiwachu, spózna Jezus hižo znamjenja wonkowneho a nutřkowneho rozpada. Měšćenjo Jerusalema

hordžachu so, kajke wulkotne twarjenje běchu natwarili. Ale Jezus wědžeše, zo čłowjeska namóc hižo bórze tute twarjenje kaž tež cytu wobstejacu towaršnosć zniči. Čłowjeska hordosć a zdalenosć wot Boha stej kaž hłuboke bahno, do kotrehož čłowjek zapaduje. Bjez pomocy wotwonka

pak – teho měnjenja bě sej Jezus cyle wěsty – so čłowjek won njenamaka.

„Hladajće horje a pozběhńće swoje hłowy, dokelž so waše wumóženje přibližuje.“

Wumóženje přibližuje so wotwonka, wothorjeka, z njebjes. Chrystus, naš wumóžnik, přińdže na zemju. W adwentnym času so hižo jara na přichad Jezusa jako małe džěco – tehdy před dwajtysac lětami w Betlehemskej hródzi – wjeselimy. Tehodla husto hižo tutón čas tak swjećimy, jako bychy hižo hody byli. Poprawom pak su tute tydženje adwenta čas poľneho rozmyslowanja. Bibliske teksty powědaja wo tym, zo smy wulki poklad wot Boha dostali: našu nadžiju na wěčny čas pola Boha, kotraž pochadza z teho, zo bě Jezus tehdy přišoł do tuteho swěta a zo chce na kóncu znowa přinć, zo by nas wumóžil.

Njetrebamy swojej woči jenož na to zložowac, štož móžemy sami činić a zdonekjeć. Směmy stanyc a swoje chribjety zrunic. Dokelž přińdže wotwonka pomoc za moje žiwjenje, Jezus, kiž dušu rozswětli a ju z nadžiju pjelni.

Mólba njeznateho wumělca na kantoraće w Hodžiju Foto: Marleen Schindler

Krystof Rummel

Swětło k narodninam Jezusa

Lube dźeći, zawěsće wjeseliće so tež hižo na hodowny čas. Moja mała sotra, njesćerpna kajkaž wona je, bywa dzeń a bóle napjata. Wě však, zo so hody bliža, hdyž poslednje lisćo ze štomow pada.

Dokelž pak móže to hišće dotha noha byc wot nahich štomow hač do hód, rozhladuju so radšo po měsće. Wěm mjenujcy, zo su hody bliske, hdyž započnu dźělačerjo w měsćanskich hasach a dróhach girlandy wěšeć. Bórze po tym wuhladaš tam a sem tež přenje swěčki, lampki a swěćate wobłuki we wognach domow.

Hdyž pak přebywamy pola wowki a dźěda, kotrajž w horinach za Drježdźanami bydltaj, sym husto přemóžena wot tamnišjeje hodowneje pychi. W každym wognješku maja tam ludžo swěčku stej. Wosebje hdyž hladaš z horow dele do wsow (a horow je tam wjele), skutkuje wšo kaž morjo njeličomnych swěćatych dydkow.

Čehodla pak je so swěćka ze znamjenjom za hodowny čas stała? Čehodla nałožuja ludžo telko prócy (a tež pjeněz), zo bychy swoje bydlenja a domy wupyšili?

Nank měni, zo to z tym zwisuje, zo knježi přez zymu skerje ćma. Dny njejsu wjac tajke dothe kaž w léću a slónco wo wjele rědšo našu zemju hrěje. Naš nan je hišće

prajił, zo su runje krótko do patoržicy najkrótshe dny lěta. Snano maja ludžo w horinach tehodla wjac tajkich swěčkow – zyma tam je po mojim zdaću přeco krućiša, zymniša a ma wjac sněha dyžli pola nas.

Maminka, kiž namaj připosluchaše, hišće dalšu mysličku doda. Wona so naju prašeše: „Čehodla da swjećimy hody?“

To wězo wědzachmoj: „Dokelž swjećimy narodniny Jezusa!“

Jezusa bě mjenujcy Bóh k nam posłał, zo by swoju lubosć mjez ludźi přinjesł. Jezus sam bě wo sebi prajił: „Ja sym swětło swěta!“ A zo bychmy na tute swětło pomyslili, stajeja ludžo sej hišće džensa tajke a hinaše swěčki do domow.

Přeju wam wšem rjany adwentny a hodowny čas!

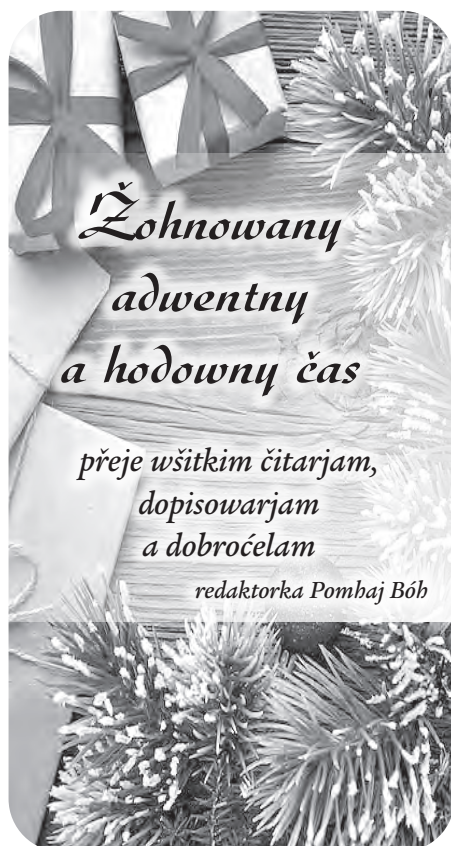
Waša Mina

Měrcin Balcař

Takle to wokolo hód pola dźěda a wowki w horinach wupada.

Foto: IMAGO/HaertelPRESS

**Žohnowany
adwentny
a hodowny čas**

*preje wšitkim čitarjam,
dopisowarjam
a dobroćelam*

redaktorka Pomhaj Bóh

Pokiwy

Adwentnička w Budyšinje

Na druhej njedźeli adwenta, 8. decembra, swjeća so serbske kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi popoźnju w 14.30 hodź. Po tym zhromadzi so wosada na farje k swačinje, bjesadze a spěwanju.

Adwentny koncert w Budyšinje

Chór 1. serbskeje kulturneje brigady wuhotuje swój tradicionelny adwentny koncert sobotu, 14. decembra, w 17 hodź. w Budyskej Marje-Marćinej cyrkwi. Cyłkowny wumělski nawod změje Judith Kubicec. Zastup je darmotny, prosy so wo kolektu za dalše dźěło brigady.

Žiwy adwent we Wuježku

Přeprašujemy wutrobnje štwórtk, 19. decembra, we 18 hodź. na Pawlikec statok (Wuježk č. 25) na serbsko-němski adwentny wječork. Mjez druhim chcemy zhromadnje adwentne spěwy zanjesc.

Wutrobnje přeprašuje

Bukečanska Bjesada

Dźěćacy projektowy chór

Za přichodny cyrkwinski dzeń, kiž budže 17./18. meje 2025 w Husce, planuje so projektowy chór za dźeći. Tehodla přeprašujemy dźeći wot druheho lětnika, kiž rady spěwaja, w tutym chórze sobu skutkować. Spěwaja so spěwy, kotrež su wot nabožnych dnjow w Hainewaldze znate, kaž

na přikład „Džak cí za dobre nowe ranje“, „Halelu, halelu“ abo „Glory, glory“. Z probami chcemy w januarje započec, a to přeco sobotu dopoźnja.

Hudźbny nawod změje něhdyši kantor Danny Schmidt, kotryž je wjele lět serbske kemše w Michałskej cyrkwi přewodzał a wjacore dźěćace hudźbne projekty w Michałskej wosadze nawjedował.

Přizjewće so prošu hač do 15. decembra pod mato.krygar@web.de. Dokładne terminy a městnosć probow wozjewimy w januarje.

**Serbske ewangelske towarstwo
předsyda Mato Krygař**

Pócmje do swětta

*miłosć w nocy do domow hlada
 hłoty bydła słyši złaha
 tuleja so k žłobju džěsća
 Boži džiw je nadźija
 do bydlenjow sćełe swětłeška
 z nimi sony zastupja do přichoda
 sady žiwjenja wjazaja
 słowa dobre su
 hdyž při sebi wostanu
 kóžde lěto znowa so schadźuja
 po Božej woli pućuja*

Měrana Cušcyna

Foto: Jürgen Maćij

Wustajeńca wo spěwarskich ze serbskim podžěłom

Pod nadpisom „Spěwajće knjezej stary spěw. Sakske spěwarske-pokłady z 500 lětstotkow“ je institut za ewangelsku teologiju TU Drježdźany w zhromadnym dźěle z biblioteku sakskeje krajneje cyrkweje digitalnu wustajeńcu wuhotował. Pod nawodom docenta PD dr. Stefana Michela su so studenca wučerstwa ze stawiznami spěwarskich w Sakskej zaběrali. Nastalo je z teho wustajeńca, kiž mnohe bibliofilne pokłady pokaza. Tute pochadžeja z wulkeho dźěla z biblioteki krajneje cyrkweje, wšako maja tam nimale tysac spěwarskich we wobstatku.

Hinak hač w muzealno-analognej wustajeńcy směš tu woměrje w starych knihach listować a sej sam tu abo tamnu schowanu drohoćinku wotkryć. Samozrozumliwje wjedu će linki ke kniham, interviewam a wězo tež k spěwam samym. Doporuču wšak wopyt přez wulku wobrazowku a nic přez šmóratko, wšako maš potom dosć městna, sej stare knihi a přewodźace teksty w přijomnej wulkosci wobhladać a přečitać a so mjez linkami hibać.

Wustajeńca nawjaza na čišć přních ewangelskich spěwarskich w lěće 1524. Hižo bórže stachu so tute z najwuspěšnišej knihu-inowaciju reformatorow, njeličomne

regionalne a tematiske spěwarske nastachu w přichodnych lětdžesatkach a lětstotkach. W mnohich domjacnosćach běchu spěwarske znajmjeńša hač do 18. lětstotka najwažniša nabožna a modlerska kniha. Husto chowaja w sebi tež swójbnj pomjatk, kaž to zapiski do knihow pokazaja.

W dwanaće jednotkach wěnuje so wustajeńca wšelakim temam dokoławokoto spěwarskich, kaž na přikład wobrazam w spěwarskich, lokalnemu zapožožanju abo wliwej rozswětlerstwa na spěwarske. Dale předstajeja so spěwarske za džěci a za hórnikow, pokaza so pak tež na aktualne wuwica.

Samozrozumliwje su při koncipowanju wustajeńcy tež na Serbow myslili, tak zo wěnuje so jedna tematiske jednotka serbskim spěwarskim. Započejo pola Albina Mollera a skedźbnjo na wšelake rukopisy předstajeja so na sydom taflach skrótka stawizny serbskich spěwarskich. Wosebity fokus leži při tym na spěwarskich z lěta 1955. Wotpowědne linki wjedu wopyto-

warja direktnje ke kniham-digitalizatam abo na strony Serbskeho kulturneho archiwa a Serbskeho kulturneho leksikona, hdžež móžeš dale rešeršować a so dokładnišo wobhonić. Škoda, zo so we wustajeńcy ani na nowe delnjoserbske spěwarske z lěta 2007 ani na hornjoserbske z lěta 2010 abo na „Tycu“ z lěta 2016 a „Zerničku“ z lěta 2023 njepokaza. Z tym faluja najnowše mězniki w stawiznach serbskich spěwarskich.

We wšitkich tematiskich jednotkach jewja so rěčne a wobsahowe njejasnosće. Je pytnyć, zo jedna so wo studentske dźěło a nic wo profesionelnje prihotowanu wustajeńcu. Při wšem pak wopyt doporuču, wšako su spěwarske přez lětstotki – tež w Serbach – najbóle rozšěrjena kniha byli. Je zajimawe, kak młóđi dorosćeni na tute stawizny zhladauja.

(link k wustajeńcy: <https://ausstellungen.deutsche-digitale-bibliothek.de/gesangbuch-sachsen>)

Lubina Malinkowa

Přez scanowanje qr-coda bjezposrědnje k wustajeńcy dóńdžeš.

Wosadny „Swjatosk“ w Rakecach

Sobotu, 2. nowembra, zetkach so Rakečanscy wosadni a dalši hosćo w farskej bróžni k zarjadowanju, kiž so „Swjatosk“ mjenuje. Wječork bě Bjesada wosady organizowała. Tema bě hladanje serbskeho herbstwa mjez potomnikami serbskich wupućowarjow w Awstralskej a Texasu.

Trudla Malinkowa móžeše před lětami Serbow we woběmaj krajomaj wopytać. Ze swojim přednoškom nawjaza na stawizny wupućowanja Serbow w 19. lětstotku do zamórskich krajow, wo čimž bě hižo w léće 2022 w Rakecach porěčała. Tema přednoška zbudži wočiwidnje zajim. Wobdžěli so tuž wjace hosći na wječorku, wjac hač 30, hač běchu člonoj Rakečanskeje Bjesady wočakowali.

W Rakecach wobknježi džensa jenož hišće mało ludźi serbsku řeč. Tehodla je Trudla Malinkowa němsce přednošowała. Ale při diskusijach po přednošku so pokaža, zo je so wulki džěl přitomnych serbsce rozmołwjał. Tež dwurěčnu modlitwu na spočatku wječora a spěwanje kěrlušow w němskej a serbskej řeči přitomni derje zmištruwachu.

Mjez druhim informowaše knjeni Malinkowa přitomnych, zo ameriscy Serbja při wšelakich składnosćach samozhotowjene „Serbske nudle“ (Wendish Noodles) k jědźi poskićuja. Tajke nudle w Rakecach dotal njeznajemy. Ale tež samobělene běrny z twarohom su wopytowarjam wočiwidnje derje słodželi. Nimo teho móžachu tež dobre piwo z „Prěnjeje serbskeje piwoweje manufaktury“ Friedharda Krawca w Swónicy woptać.

Mój začišć bě, zo je so wječork wšem hosćom lubił. Tehodla praju wšitkim, kotřiž su při přihotach pomhali, wutrobny džak.

Günter Holder

Stawizniski přednošk w Delnim Wujězdźe

Towarstwo Zemjanski pedagogij bě pjatk, 25. oktobra, na přednošk wo Delnjowujězdžanskich šulskich stawiznach we 18. lětstotku do tamnišeje radnicy přeprósyla. Dr. Lubina Malinkowa ze Serbskeho instituta předstaji něhdže 30 připošluharjam Wujězdžanski wustaw, zemjanski pedagogij a Dohnaski wučerski seminar. Wšitke tři šule běchu wusko z bratrowskej jednotu zwjazane.

Na Serbow wusměrjenej běštej wosebje wustaw a seminar pod wjednistwom Handrijja Suški. Tak běštaj na přiład Jan Korla Smoler a Křesćan Kulman absolwentaj wučerskeho seminaru. Dokelž Delni Wujězdž džensa ani jeničku šulu nima, wuwi so po přednošku čita rozmołwa wo wuznamje šulstwa za wjes.

PB

Radworčenko na wopyće w Njeswaćidle

Srjedu, 9. oktobra, wobhladachu sej młodźi Radworscy seniorojo na iniciatiwu Bena Bělka kěrchow a pohrjebnišćo w Njeswaćidle. Wosebje zajimowachu jich narowne kamjenje wosobinow, kiž mějachu počah k Radworju abo k serbstwu. Handrij Wirth jich wjedžeše a pokazaše na kěrchowje wosebje rowy serbskich fararjow a cyrkwinskeho wučerja Jurja Wana. W cyrkwi zajimowaše wosebje kamjeň Elisabeth von Löben rodz. von Minckwitz (1651–1677), pochadźaceje z Radworja.

Na pohrjebnišću wopytachu někotre rowy ze serbskim napisom a row fararja Jurja Jakuba. Pola rowa Grofic mandželskeju z Chasowa modleše so skupina Knjezowy paćer. Arnošt Grofa je wjele lět w Radworskim chórze Meja sobu spěwał.

Na kóncu wobhladachu sej seniorojo nowy pochowanski dom na Wětrowskej dróze. Wnučka Bena Bělka, Annabell Wandeltec, pokaza přijomnje wuhotowane rumnosće a rozložil džělo pochowankeho domu.

Handrij Wirth

Row fararja Jurja Mjenja w Njeswaćidle

Po slědženju za narownymi kamjenjemi na kěrchowje a w cyrkwi w Njeswaćidle je z wulkej wěstosću jasne, zo steji narowny kamjeň sławneho serbskeho fararja a pšerjara Jurja Mjenja (1727–1785) sewjernje pódlu zachoda na kěrchow wot hrodowskeho parka.

Tutón zachod je so po léće 1945 rozšěrił. Byrnjež je rowny kamjeň z pšekowca hižo chětro wot wjedra škodowany, je nalěwo deleka hišće derje keluch spóznać, kiž je znamjo za fararja. Farar Jurij Jakub pisaše 1904 w Nowej sakskej cyrkwinskej galeriji, zo je row fararja Mjenja pódlu zachoda do fary.

W lětušej nazymje je so zadnja zepěra tuteho narowneho kamjenja wuporjedžiła. Wulka zornowcowa plata před kamjenjom słuša k pódlanskemu rowej Bjedricha Wahle, kotryž je hakle srjedz 19. lětstotka nastał. W tutym zwisku je so tež narowny kamjeň Jurja Mjenja přestajil a ze zepěru škital.

Handrij Wirth

Narowny pomnik fararja, snadź Jurja Mjenja z lěta 1785 pódlu zachoda na kěrchow napřečo hrodowskemu parkej w Njeswaćidle

Foto: Handrij Wirth

Wo serbskosći bjez serbskeje řeče

Na přeprašenje Chróšćanskeje wosady přednošowaše Trudla Malinkowa 14. nowembra na tamnišej farje wo džensnišim pěstowanju serbskeho namrěwstwa w zamórskich krajach. W 19. lětstotku bě něhdže pjećtysac Serbow z Łužicy za morjo wupućowalo, najwjace z nich do Awstralskeje a Texasa. Mnozy z jich potomnikow wuznawaja so hišće džensa jako Serbja a haja wosobinske styki do Łužicy. Serbske towarstwa, kotrymž wjace stow člonow přisłuša, staraja so wo hladanje namrěwstwa prjedownikow a wo dalewuwić serbskich tradicijow pod džensnišimi wuměnje-

njami. W słowje a wobrazu předstaji Trudla Malinkowa, na kotre wašnje so tole stawa, što w zamórskich krajach džensa pod serbskosću rozumja a na kotre wašnje ju pěstuja.

Po přednošku so připošluharjo, kotrychž bě so na 40 zešto, ze wšelakimi prašenjemi na referentku wobročichu. Mjez druhim zwuraznichu, zo sej pěstowanje serbskosće bjez serbskeje řeče, kaž so wone w zamórskich krajach stawa, za Łužicu předstajic njemóža. Tuž, tak bě konkluzija, měli sej wšitcy swoje tudyše serbske žiwjenje čim bóle wažic.

PB

Serbske zwuki a zynki w Münsteru zaklinčeli

Dnja 24. oktobra zaklinčachu w Münsteru serbske teksty a melodije. Georg Schaaf z arabsko-němskeho literarneho kruha bě spisowaćelku Měranu Cušcynu z Budyšina na čitanje ze swojeje najnowšeje basniskeje zbirki přeprosyt. Arabsko-němski literarny kruh w Münsteru zaběra so hłownje z dwurěčneju prozu a lyriku, wosebje z arabskich, ale tež z druhich krajow. Hižo w léće 2021 bu serbski spisowaćel přeprošeny. Benedikt Dyrlich předstaji tehdy swojej zwjazkaj „Leben im Zwiespalt“. Z toho časa wobsteja přecelske styki k Serbam.

Čitanje Měranu Cušcynje wotmě so wječor w forumje ludoweje wysokeje šule. Něhdže 30 připošluharjow wopyta němsko-serbske zarjadowanje. „Innen bröckelt die unerhörte Schicht“ je přenja kniha Měranu Cušcynje, kotraž wobsahuje hłownje němske teksty, někotre pak tež w serbskej rěči. Do němskich zapleče spisowaćelka přeco zaso serbske słowa a zložki. Jeje hłuboku zwjazanosć ze serbsčinu začuwaše publikum tež we westfalskim měsce. Wjacore basnje předčita Měrana Cušcyna serbsce. Zo bychy je připošluharjo lěpje sčěhować móhli, so serbske teksty na

elektriskich taflach pokazachu. Na tute wašnje wjedžeše basnica publikum do nějak 600 kilometrow zdaleneje Łužicy, powědaše wo Čornoboze, spominaše na dožiwjenja z dźěcatstwa a młodžinskeho časa a wopisowaše wobkedźbowanja w přirodže a susodstwe.

Feliks Brojer, serbski komponist a organist, kotryž wot léca w Münsteru dźěła a bydli, wobrubu čitanje na klawěrje. Wjeseleše so, zo móžeše tekstam w swojej maćeršćinje serbske melodije přidać. Tak zaklinčachu improwizacije k znatym spěwam „Palenc, palenc“, „Rjana Łužica“ a „Hory módre“. Dalše melodije zahra ze swojeju cyklusow „Nocturnes“ a „Consolationen“. Přez hudźbu móžachu basnje hišće lěpje skutkować a připošluharjo woměrje wo słowach přemyslować.

Na kóncu čitanja dźakowaše so publikum ze zahorjenym přikleskom. Wulki zajim bě pytnyć při prašenjach za nastaćom basnjow, za serbskej rěču a tež hudźbu. Wjacori sej knihu kupichu a sej ju wot awtoriki signować dachu. Bě to jara poradźene němsko-serbske zarjadowanje w Münsteru.

Katja Meyerowa

Basnica Měrana Cušcyna a organist Feliks Brojer na zarjadowanju w Münsteru

Foto: Katja Meyerowa

W Bukecach nowa kantorka zapokazana

K zawěšćenju cyrkwinohudźbných nadawkow přizwolichu cyrkwinske zarjady wosadže na pjeć lět wobmjzowane přistajenje hudźbne kublčaneje wosoby. Po wupisanju dźěloweho městna dóndžeštych dwě přizjewjeni, jedne pak so bórže zaso wróćo

sćahny. Po pruwowanju nětko jeničkeje požadarki Elke Groß, mandželskeje piščelotwarca Ekkeharta Groša z Wadec, móžeše ju wosada skónčnje přistajić. To je wulke wjesele za wosadu, wosebje wězo za spěwarki a spěwarjow cyrkwinskeho chóra.

Elke Groß je znata we wosadže. Po swojim přesydljenju z Rudnych hór do Łužicy je tu hižo cyrkwinohudźbne nadawki na honorarnym zakładze wukonjała. Ze swojim přijomnym hudźbnym a wosobinskim wašnjom je wosadnych za sebje zdobyła. Tež za serbske wěcy je wotewrjena. Z Rudnych hór, zwotkelž pochadza, znaje prócowanja wo zdźerženje regionalnych rěčnych wosebitosćow. Tak měješe wot spočatka sem tež zrozumjenje za pěstowanje serbskeje rěče. Z chórom nazwučowa serbske spěwy za Bože služby wokoło hód a za dalše swjedženje w běhu léta. Na poslednim Serbskim ewangelskim cyrkwiskim dnju w Bukecach dirigowaše krótkodobnje zesyljny chór. Zo by tež w přichodže wšo derje zmištrowała, prócuje so, sej na wotpowědnych kursach elementarne znajomosće serbsčiny přiswojić.

We wobłuku regionalneje Božeje služby na reformaciskim dnju zapokaza farar Ramsch z Poršic Elke Groß jako nowu kantorku wulkowosady při Lubaće. Njewšednje wulka ličba wjac hač 400 kemšerjow k temu do Bukec přichwata. Zhromadnje dožiwichu wulkotne předstajenje Bachoweje kantaty „Bóh knjez je slónco a škit“, kotruž chór, orchester a solisća pod nawodom noweje kantorki přednjesechu.

Arnd Zoba

Składnostnje zapokazanja kantorki Elke Groß předstajichu pod jeje dirigatom w Bukečanskej cyrkwi Bachowu kantatu „Bóh knjez je slónco a škit“.

Foto: Susanne Haenchen

Hajenje řeče a wěry w młodych swójbach we a zwonka Łužicy (3)

Krawcec swójbja ze Šwikawy

Hižo wjele lět znaju Gunnara Krawca wot Serbskeho ewangelskeho kónca tydženja w Hainewaldže. Tam ma přeco swoju gitaru sobu, z kotrejž naše spěwy přewodźuje. Najhusćišo spěwamy z džěćaceho a młodžinskeho spěwnika „Zernička“. Wot 2018 do 2022 slušeše Gunnar do redakciskeho kruha tuteje kniha a je spěwy sobu wupytał, zradował a gitarowe akordy napisał. Na Serbski ewangelski kónec tydženja přińdže přeco ze swojimaj synomaj. Robert a Jakub staj dwójnikaj. Z woběmaj řeči serbsce. Běch jara zadźiwana a wězo tež wćipna, jako zhonich, zo bydla w Šwikawje (Zwickau). Tuž chcych wědźec, kak su woni zwonka Łužicy jako ewangelscy Serbja žiwi.

Štó słuša k wašej swójbje?

Jakub: Ja sym Jakub, 16 lět stary a chodžu do 11. lětnika Peter-Breuer-gymnazija w Šwikawje. To je křesćanski gymnazij w katolskim nošerstwje.

Robert: Ja sym Robert, tohorunja 16 lět stary a wopytuju kaž mój bratr nětko 11. lětnik samsneho gymnazija.

Gunnar: Ja sym Gunnar a swjećach loni nazymu swoje 50. narodniny. Džělam hižo přez 20 lět jako wučer za nabožinu, stawizny a towaršnowědu na samsnym gymnaziju, kotryž tež mojej synaj wopytujetej. Moja žona Ramona džěla w našej wosadže jako wosadna diakonka a na wsy jako wučerka za nabožinu. Pochadžamoj wobaj z Łužicy. Ja sym so w Budyšinje narodźil a w Přezdrěnju pola Smochćic wotrostł. Ramona bě w Höckendorfje blisko Kinsporka doma. To je w zapadneje Łužicy.

Hdže bydliće?

Jakub: Bydlimy w Mülsenje pola Šwikawy, we wjesnym džělu Swj. Jakuba w farskim domje.

Gunnar: Tak smy zwonka serbskeho sydlnskeho ruma žiwi. Ja rozkladuju swojim šulerjam přeco, zo ma město Šwikawa serbske korjenje. „Šwikawa“ wotwodźuje so wot werba šwikać. W tutym padže wopisuje to, kak woda řeki Modłje (Mulde) při brjohu na kamjenje šwika. Tež naša wjeska Mülsen ma serbske korjenje. Wona leži na hranicy něhdyšeho słowjansko-frankowskeho sydlnskeho ruma. My bydlimy bohužel na „wopačnym boku“. Distanca hač k mojemu staršiskemu domej wučinja 165 km. Džěto bě přičina, čehodla tu bydlimy. W mojej wutrobje je Łužica moja domizna a druhdy so mi jara za njej styska. Wosebje faluje mi serbska rozmołwa.

Kajka je wobchadna řeč doma?

Robert: Z maćerju řečimoj němsce, z namom serbsce.

Šwikawscy Krawcec na Serbskim ewangelskim kóncu tydženja lětsa nalěto w Hainewaldže: Jakub, Gunnar a Robert (wotlěwa)

Foto: Katja Meyerowa

Jakub: Naša mać je móhtrjec z namaj zhromadnje serbsćinu sobu wuknyła.

Gunnar: Ja řeču z mojej žonu němsce, dokelž smój so němsce zeznałoj. Hdyž pak so z hólcomaj serbsce rozmołwjam, njetrebamy to přeložować, dokelž wona to rozumi. Pola serbskich spěwow, na přikład, hdyž so do jědže modlimy, spěwa serbsce sobu.

Na kajke wašnje nawuknu džěci serbsku řeč?

Gunnar: W přěnim rjedže nawuknjetej hólcaj serbsćinu, dokelž z nimi serbsce řeču. Wonaj staj to wot spočatka sem paralelnje k němčinje nawuknyłoj. Na spočatku wužiwachmy serbske džěćace kniha. Nětko wužiwamy programy za šmóratko (app) na přikład „Quizlet“. Do tuteho sym serbske wokable zapodał.

Jakub: My wužiwamy w interneće tež rady „Soblex“.

Štó abo što pomha wam při kubłanju w serbsćinje?

Gunnar: Na spočatku smy přez jednu z mojih šulerkow, Serbowku zeznali, kotraž pochadza z Budyšina. Wona je nas jara podpěrała we wužiwanju serbsćiny wšědny džen. W mojim džěćatstwje so doma serbsce řečało njeje a tehodla pobrachowaše mi mnoho serbskich słowow. K temu předčitach hólcomaj ze serbskich džěćacych knihow abo wobhladachmy sej wobrazowe kniha a ja mjenowach serbske zapřijeća. Wulka pomoc su tež Serbske ewangelske kónce tydženja w Hainewaldže. Tam móžemy serbsku řeč nałožować a na-

še řečne kmanosće dale wuwijać.

Jakub: Před někotrymi lětami smy so w jutrownych prózdnicach na ferialnym kursu Řečneho centruma Witaj w Budyšinje wobdžělili.

Robert: To bě dobra pomoc za serbske pisanje a čitanje.

Čehodla sy twojim džěćom serbsćinu naučił, byrnjež to sam jako džěćo doma řečał njejsy?

Gunnar: Ja sym Serb a mam serbske korjenje. Mój nan a jeho prjedownicy běchu Serbja. Jako serbsce řečacu sym pak jenož hišće moju wowku zeznał. W swójbje serbsce řečeli njejsmy. Ja sym serbsćinu 10 lět w šuli we Wulkim Wjelkowje wuknył. Pozdžišo sym so sam dale kubłał ze słownikom a w interneće. Ale wězo sym so ze serbsćinu w džěćatstwje w mojej wokolinje „zetkał“, na přikład na wjesnych a nadróžnych taflach abo we wobchodach.

Što počezuje serbskorěčne kubłanje? Kotre pomocy byšće sej přeli?

Gunnar: My bychmy sej wjace tajkich zetkanjow přeli kaž w Hainewaldže. Kmanosće wšak nawuknjemy najlěpje, hdyž je nałožujemy. Tak je to tež ze serbsćinu. Ale Łužica je tola doś daleko přeč, zo bychmy sej raz spěšnje tam došli. Tuž njemóžemy wšitke poskitki wopytać.

Ke kotrej wosadže słušeće a hdže chodźiće kemši?

Jakub: Naša wosada je ew.-luth. wosada Mülsen. W cyrkwi swj. Jakuba, před našimi durjemi, buchmoj Robert a ja před ⇒

Serbski dzeń z dźělarničku Bjesadow w Bukecach

Za sobotu, 26. oktobra, bě Bukečanska Bjesada na lětuše zetkanje serbskich ewangelskich Bjesadow přeprósyla. Hewak bě so tute kóždolětne zetkanje dźělarnička mjenowala. Lětsa pak přizamkny so dźělarničce hišće spěwny koncert, a tuž bě so hłowny organizator Mato Krygar za mjeno Serbski dzeń rozsudził.

Serbski dzeń zahaji so w Bukečanskej ewangelskej šuli. Serbski superintendent Krystof Rummel a předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa Mato Krygar witašaj na 15 wobdźělnikow z wosadow Hodžij, Rakecy, Bluń a Bukeycy.

Po zahajenskej nutrnosti sup. Rummela předstaji Budyšan Lucian Kaulfürst, kotryž w projekće ZARI skutkuje, dźěło pječ Domowinskih motiwatorow. Jich nadawk je, podpěrać serbske žiwjenje w kónčinach, hdžež je so serbsčina hižo ze wšědnego dnja zhubila. Knjz Kaulfürst předstaji wosebje swoje skutkowanje jako rěčny motiwator za kónčiny Malešecy, Kubšicy a Bukeycy. Swój běrow ma w knježim dworje w Přiwćicach. Z prócu a angažementom spyta wón, serbsku rěč, serbske kulturne

žiwjenje a serbske naložki w narańšich Budyškich kónčinach zaso zbudzić.

Knjz Kaulfürst předstaji tež nowy projekt ZARI, kiž měri so wosebje na ludźi staršeje generacije, kiž maja zajim, serbsku rěč w běhu intensiwneho, dźewjeć měsacow trajaceho rěčneho kursa nawuknyć.

Po swačinje, kotruž běchu Bukečanske žony přihotowali, sčěhowaše na wosadnej žurli předstajenje Němsko-Serbskeho ludoweho dźiwadła z Budyšina, kotrež pokaža dwurěčnu hru za dźěći „Čmjeła Hana wočakuje wopyt“. Na štyrceći dźěći a staršich bě na wjesole předstajenje přichwatało.

Serbski dzeń w Bukecach skónči so z koncertom žónskeho ansambla Jarobinka. Pod nawodom Walburgi Wałdźić a z přewodom wiolinistki Izabely Kałduńskeje zanjese džesać spěwarkow spěwy ze Slepjanskich kónčin a z Delnjeje Łužicy. Interpretacije spěwow stejachu pod začišćom brunicoweje industrie a wotbagrowanja serbskich wsow. Hnujace předstajenje zawostaji mjez připoslucharjemi hłuboki začišć.

Dwurěčne dźiwadłowe předstajenje za dźěći na wosadnej žurli

Serbski dzeń w Bukecach bě poradžene zarjadowanje. Wutrobnje so dźakujemy Bukečanskim žonom a wosebje organizatorej Matej Krygarjej za wšu prócu.

Měrcin Wirth

Rěčny motiwator Lucian Kaulfürst předstaji wobdźělnikam dźělarnički projekt ZARI.

Koncert žónskeho ansambla Jarobinka pod nawodom Walburgi Wałdźić je hłuboki začišć zawostajil.

Fota: Měrcin Wirth

⇒ lětomaj konfirměrowanaj.

Robert: Na gymnaziju, kotryž wopytamaj, swjeća so w běhu šulskeho lěta tež wjacore kemše.

Kak sće doma swoju wěru žiwi? Maće wosebite wašnja abo rituale?

Robert: Nan požohnuje naju kóžde ranje, prjedy hač so do šule podamaj.

Gunnar: Hač do konfirmacije mějachmy wosebity ritual za dzeń křćeńcy: Smy do cyrkwyje k dupje šli, smy tam křćeńske swěčki zaswěćili a ja sym małku nutrnost dźeržał. Potom sym hólcow žohnował.

Jakub: Na njedzelach w adwenće zaswěćimy popoždnu zhromadnje adwentne swěčki a spěwamy adwentne spěwy.

Kajki wliw ma wobswět na žiwjenje we wěryje?

Robert: Naš wobswět ma podpěracy wliw na naše žiwjenje we wěryje, dokelž wšak smy srjedź wosady tu w farskim domje žiwi. **Jakub:** Smój wobaj aktiwnaj w ewangelskej młodžinje, Robert samo jako sobudźětaćer.

Maće wosebity pokiw za kubłanje w serbsčinje abo wěryje za druhe swójby?

Robert: Wot spočatka sem serbsce rěčeć, přeco a přeco zaso.

Gunnar: To cyle jednorje činić! To płaći za serbsčinu a za wěru.

Serbske ewangelske towarstwo pře-

prošuje kóžde lěto na swójbnje kónc tydženja do Hainewaldy. Što wam te le dny woznamjenjeja?

Jakub: Zetkawamy tam přeco zaso swojich přecelow.

Robert: Tam móžemy z ludźimi zwonka našeje swójby serbować.

Gunnar: Hainewalde je wulkotne! Móžemy tam telko serbsce rěčeć a serbsčinu „dožiwjeć“, kaž nihdže druhdže. Tam so takrjec serbsčiny nasrěbamaj!

Wutrobný dźak za rozmołwu.

Interview je so pisomnje a w němskej rěči wjedł.

Prašata so a přeložita Katja Meyerowa

Rozprawa Serbskeho ewangelskeho towarstwa na lěto 2024

Přednjesena na sobustawskej zhromadźiznje na reformaciskim dnju w Njeswaćidle

Serbske ewangelske towarstwo ma tučasnje 51 člonow. Lětsa móžemy knjeni fararku von Ruthendorf-Przewoski jako nowu člonku SET witać. Knjěz Jakub Cuprijak-Trojan je z našeho towarstwa wustupił. Wón bydli w Berlinje a so tuž njemóže na džěle towarstwa wobdźělić.

Předsydstwu SET přislušeja Stefan Cuška, dr. Günter Holder, Mato Krygař, Robert Maćij, Měrćin Wirth a Günter Wjenk kaž tež Serbski superintendent Krystof Rummel. Jako předsydstwo smy so lětsa trójce w Serbskim domje w Budyšinje zešli: w januarje, meji a septembrje.

Džěło w minjenym lěće

Loni na druhej njedźeli adwenta, 10. decembra, swjećachmy na Michałskej farje w Budyšinje **adwentničku**.

Wot 5. do 7. apryla wotmě so **Serbski ewangelski kónc tydženja** w Hainewaldze. Na nim wobdźěli so 44 wosobow, mjez kotrymiž bě počojca džěći a młodostnych. Hesło zarjadowanja bě: „Přejemy pokoj wšěm ludam“. Organizatorki Jadwiga Malinkowa, Lubina Malinkowa a Katja Meyerowa běchu pisany a wotměnjawy program přihotowali. Za to wuprajimy jim wutrobny džak.

W tydženju wot 15. do 21. apryla poby **biskop sakskeje krajneje cyrkwy Tobias Bilz na wizitaciji** w cyrkwiskim wobwodze Budyšin-Kamjenc. Při tym chcyše so tež ze serbskim cyrkwiskim džěłom zeznac. 19. apryla zetka so w Serbskim domje w Budyšinje ze zastupjerjemi Domowiny. Na rozmołwje wobdźělišaj so tež sup. Krystof Rummel a předsyda SET Mato Krygař. Předsyda Domowiny Dawid Statnik wuzběhny wosebitu rólu cyrkwjow při zdźerženju serbskeje řeče a chwaleše w tutym zwisku džěło Serbskeho ewangelskeho towarstwa, kotrež njeje člon Domowiny. Statnik rozprawješe tež wo rěčnych projektach w Delnjeje a Hornjeje Łužicy we wobłuku strukturneje změny. Přitomni skedźbnichu na to, kak wažna je žiwa dwurěčnosť tež w ewangelskim wobłuku. Sobotu, 20. apryla, zeńdže so wizitaciski team z člonami Serbskeho wosadneho zwjazka a dalšimi Serbami w Hodźiju. We wotewrjenej, přečelskej rozmołwje informowachu ewangelscy Serbja biskopa Bilza wo swojim džěle.

Na poslednjeje hłownej zhromadźiznje SET so namjetowaše, so wo nowe **nahrawanja kěrlušow** za nabožne wusyłanja MDR prócować. Hromadče ze Serbskim wosadnym zwjazkom přewza naše towarstwo tutón nadawk. Nahrawanja wotměchu so 25. meje z chórom Budyšin pod dirigatom Michała Jancy w Tuchorskej cyrkwi w Budyšinje. Mjezty su so nahrawa-

Předsyda Mato Krygař přednese rozprawa na zhromadźiznje SET w Njeswaćidle.

Foto: Benjamin Wirth

nja MDR přepodali a so wot septembra tež hižo wužiwa. Wšitcy akteroj wuprajichu so chwalobnje wo projekće. Tehodla chcemy w přichodnym lěće rady z nim pokročować.

Njedźelu, 2. junija, swjećeše so **Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń** w Gołkajcach w Delnjeje Łužicy. Organizacija ležeše w rukomaj Spěchowanskego towarstwa za serbsku rěc w cerkwi a Kupki Serbska namša. Z busom poda so štyrnaće Serbow z Budyškim kónčin do Gołkoj.

10. awgusta bě **swójbne pućowanje a dworowy swjedžen** pola Maćijec-Jaworkec w Hrubjelčicach. Ekumenisku nutnosť swječeštaj sup. Rummel a dekan Wito Šćapan. Młoda serbska band Šwintuchi poskići wulkotny kulturny program. Wutrobny džak słuša hospodliweje Maćijec/Jaworkec swójbjje a wšěm pomocnikam za wšu prócu.

Bjesady w Rakecach, Hodźiju a Bukecach skutkuja mjezty hižo nimale 15 lět a wobohaća serbske ewangelske žiwjenje w swojich wosadach. Cyłkownje přewjedzechu Bjesady lětsa 13 zarjadowanjow. Bjesady pak maja problemy z dorostom. Ličba sobustawow woteběra starobnych přičin dla. To je cyle jasnje tež pokazata

lětuša **džěłarnička Bjesadow** 26. oktobra w Bukecach.

Tež lětsa je **Pomhaj Bóh** zaso prawidlownje kóždy mėsac wuchadzał a wobšěrnje wo wšitkich zarjadowanjach ewangelskich Serbow kaž tež wo dalšich podawkach rozprawjał. Za to so redaktorce Trudli Malinkowej a wšitkim dopisowarjam wutrobneje džakujemy. Lětuše zwyżšnje abonementa wot 8 na 15 eurów je so akceptowało. Wotskazanow dla teho žanych njebě. Redaktorka je nam zdźěliła, zo wona ke kóncej přichodneho lěta swoje džěło zakónči. Skupina so nětko wo naslědnistwo stara. Tuta namakanska komisija wobsteji ze sup. Rummela, Marki Maćijoweje, dr. Güntera Holdera a Mata Krygarja.

Ochranowske hesła na lěto 2025 su w Ludowym nakładnistwje Domowina wušli. Džakujemy so knjeni Marce Maćijowej a knjezej Olafej Langnereje za zestajenje manuskripta Ochranowskich hesłow.

Arnd Zoba a Friedhard Krawc staj scěnje po swjatym Mateju jako zwukowu knihu přihotowalaj. Wot spočatka februara tuteho lěta móžeja sej zajimcy scěnje předčitać dać, pak na CD abo tež přez YouTube. Projektna skupina „**Biblija 2.0**“ planuje z nahrawanjom dalšich čitanych ewangelijow pokročować.

Knjěz Stefan Cuška je so wo **wobnowjenje internetoweje strony** našeho towarstwa postarał. Po dlěšej přestawce je wona nětko na aktualnym stawje a zaso přistupna. Prosimy was, zo swoje aktualne terminy, pokiwy a fota za internetnu stronu pósćeće na serbsku superintendenturu pod serbska-superintendentura@web.de.

Wuhlad na lěto 2025

Wot 25. do 27. apryla 2025 budže zaso Serbski ewangelski kónc tydženja w Hainewaldze. Cyrkwinski dzeń přihotuje so za 17. a 18. meje 2025 w Husce. Prócuje so, zo móže so klětu tež zaso dworowy swjedžen w Hrubjelčicach přewjesć. Tež džěłarnička serbskich Bjesadow so zaso planuje.

Wudawanje časopisa Pomhaj Bóh kaž tež Ochranowskich hesłow budžemy zaso wobstarać.

Klětu na reformaciskim dnju chcemy zaso sobustawsku zhromadźiznu SET přewjesć. Namjety za městnosť zhromadźizny su nam lubje witane.

Na kóncu rozprawy so wšitkim člonam našeho towarstwa a wšěm dalšim wosadnym džakujemy, kotřiž so wo serbske ewangelske wosadne žiwjenje prócuja a je podpěruja. Nadźijamy so na dalše dobre zhromadne džěło.

Mato Krygař

Wo towarstwowym dźěle něhdy a nětk

Hłowna zhromadźizna SET na reformaciskim dnju w Njeswaćidle

„Knježe, škituj naše Serbstwo“ rěkaše hesło Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja, na kotrymž so 18. junija 1994 w Njeswaćidle Serbske ewangelske towarstwo załoži. W běhu swojich mjeztym 30lětnych stawiznow je towarstwo wjele k temu přinošowało, zo so zaměr hesła ze žiwjenjom napjelnj. Składnostnje 30lětneho jubileja SET wotmě so lětuša sobustawska zhromadźizna na založerskim městnje.

Dohromady 30 wobdźělnikow, 27 sobustawow a tře hosćo, zhromadźi so reformaciski dzeń popołdnu na wosadnej žurli w Njeswaćidle. Sydom člonow bě so zamołwilo. W mjenje wosadnje fararki Handrij Wirth wšěch powita. Zhromadźizna zahaji so ze zhromadnym kěrlušom, z modlitwu a krótkej nutrnosću sup. Krystofa Rummela.

Wo bohata kermušnu swačinu běchu so Handrij, Měrcin a Benjamin Wirth postarali, štož přitomni z džakom přiwezachu. Bjesadu při kofeju wobohaći Handrij Wirth z někotrymi informacijemi ze stawiznow Njeswaćanskeje cyrkwyje. Mjez druhim zdžěli, zo su drje dolho pytany narowny kamjeń zaslužbnego fararja Jurja Mjenja z lěta 1785 namakali.

Rozprawy wo dźěle SET w minjenym lěće přednjese předsyda Mato Krygař (hlej strona 8). Pokladnik Měrcin Wirth rozprawješe wo financach towarstwa. Z měsacom septembrom su wudawki wo 1 748 eurow wyše hač dochody. Příkladina za to su wudawki za wobnowjenje internetoweje strony. Wočakuje so, zo budu ke kónceji lěta wudawki za wudawanje časopisa Pomhaj Bóh z dochodami wurunane. Tuchwilne financne zamóženje towarstwa tworj dosć solidny zaklad za předewzaća přichodneho lěta. Za rewiziju komisiju wobkrući Hanaróža Šafratowa prawosć towarstwowych financow. Přitomni wobě rozprawje schwalichu.

Pokladnik Měrcin Wirth poda financnu rozprawy.
Foće: Trudla Malinkowa

Na wosadnej žurli w Njeswaćidle zahaji so hlowna zhromadźizna SET z nutrnosću.

Přizamkny so diskusija, kotruž člon předsydstwa Robert Maćij nawjedowaše. Marka Maćijowa bě sej nowu internetowu stronu SET wobhladała a zwěsćila, zo je tam přemało fotow a přewjele teksta, předewšěm přemało serbskeho. Temu Robert Maćij doda, zo ma towarstwo wosah podać, wo přeložki móhła so sekretarka superintendenty postarać.

Christiana Piniekowa přednjese w delnjoserbsčinje postrow Spěchowanskeho towaristwa za serbsku rěc w cerkwi. Wona pokaza na to, zo su tam lětsa składnostnje 30lětneho jubileja towarstwa wustajeńcu zarjadowali, kotraž so tuchwilu we Wětošowje pokaza. Tež wosebity zešiwk Nowego wósadnika je so k jubilejej wudał. Dale rozprawješe wo dobrym wothłosu na cyrkwinski dzeń w Gołkojach a wo dalšich aktiwitach w serbskim cyrkwiskim wobtuku w Delnjeji Łužicy. Přiwjezta bě wšelake wudaća a flajery, kiž móžachu sej přitomni sobu wzać.

W běhu diskusije zložili so wosebita kedźbnosć na situaciju Bjesadow we wosadach. Z dźělarnički, kotraž bě so 26. oktobra w Bukecach wotměła, bě předsyda posrědkował začišć, zo su Bjesady w běhu lět po ličbje sobustawow a po duchownych mocach zeslabnyli. Günter Holder jako organizator Rakečanskeje Bjesady zwěsći, zo su jenož hišće tře abo štyrjo, kiž so wobdźěla. Tehodla su nowe formy trěbne, kaž su to zarjadowanje wosadneho „Swjatočka“ ze serbskej tematiku, debjenje jutrownych jejkow a filmowe předstajenja za dźěci, žiwy adwent a spěwny wječork. Mjenowane zarjadowanja wšak so hlownje w němskej rěči wotměwaja. „Trjebamy wjac ludźi!“, bě facit Güntera Holdera.

Gerat Krawc jako duša Hođzijskeje Bjesady rozprawješe, zo maja hišće šěsć do

sydom člonow. Tehodla waža sej zhromadne zarjadowanja z Rakečanami. Loni wožiwjenu kermušu w Hođziju su lětsa zaso swjećili, klětu pak měło tam zaso wjac serbskeho być.

Za Bukečansku Bjesadu rozprawješe Mato Krygař, zo so zamołwity motiwator wo Bukecy njestara. Tež jeho přednošk na njedawnej dźělarničce bě přeslapjacy. Witaj-skupinu w pěstowarni su rozpušćili. We wosadnych wsach jenož hišće něhdze dwacećo serbsce rěča a ličba dale wotběra. „Naše resursy su bórze wučerpane“, wón zwěsći. Tehodla pytaja za nowymi pućemi, zo by serbstwo w Bukecach widzomne wostało. Tak su po lětdzěatkach lětsa mejemjetanje wozrodźili. Mjez sobuskutkowacymi bě jednaće holcow a młodych žonow, kiž su wšitke na někajke wašnje ze serbskosću zwjazane. Dujerjo wosady su nałožk ze serbskimi spěwami přewodźeli. Z tym njawjazaja w Bukecach na dobre nazhonjenja, kotraž su hižo před lětami z wozrodženjom jutrowneho spěwanja zběrali.

Diskusiji přizamkny so přednošk sup. n. w. Jana Malinka wo 30lětnych stawiznach Serbskeho ewangelskeho towarstwa (wozjewi so w januarskim čisle PB). Naposledk pokaza Handrij Wirth filmowe sekwency, kotraž bě w běhu lět zhromadnje z Měrcinom Pannachom z Łomska nawjercał. Tak dóstachu přitomni začišć wo wjele towarstwowych zhromadźiznach wot založenja w Njeswaćidle 1994 hač do zeńdženja w Ketlichach 2021. Mnohich lubych při tym wuhladachu, kiž mjeztym na kěrchowje wotpočuja. Zhromadźizna zakónči so ze zhromadnym Wótčenašom a kěrlušom. Za dalše dźěło towarstwa nahromadźi so 164,50 eurow kolekty.

Trudla Malinkowa

Posledni serbscy fararjo w serbskich wosadach sakskeje krajneje cyrkwyje (27 a kónc)

Jan Malink w Budyšinje (hač do 2020)

Budyska Michałska wosada zhladuje na 400lětnu serbsku tradiciju. W léce 1619 bě ju město Budyšin za ewangelskich Serbow wokolnych wsow załožiło. Hač do léta 1836 bě cyrkwinske žiwjenje rzy serbske, z teho časa je dwurěčne. W běhu lětsotkow skutkowaše we wosadze tójšto wuznamnych serbskich fararjow, dalši zaslužbni Serbja z njeje wuńdžechu. Za čas Siegfrieda Alberta, kotryž tu wot léta 1981 skutkowaše, bě Michałska fara z dobom sydło serbskeje superintendentury, Serbskeho wosadneho zwjazka a redakcije Pomhaj Bóh. Zo by so tele tradicionelne srjedzišćo Serbam zdžeržało, bě wažne, zo dósta wosada po woteńdženju sup. Alberta na wuměnk w léce 2002 zaso serbskeho fararja.

Dnja 1. junija 2003 přewza Jan Malink, kotryž skutkowaše wot léta 1994 w Pětrскеj wosadze w Budyšinje, wakantne farske městno w Michałskej wosadze a z dobom zastojnstwo Serbskeho superintendenta. Do jeho nastupa bě sakska krajna cyrkej serbski cyrkwinski zakon z léta 1949 nowelěrowała. Z teho časa ma zastojnstwo wodzaceho serbskeho duchowneho skerje titularny raz, tak zo so Serbski superintendent nětko z wulkim „S“ pisa.

Kaž před tym w Hrodzišćanskej a w Pětrскеj nawjedowaše Jan Malink tež w Michałskej wosadze wobšerne twarske džěła. Cyrkej a fara buštej ponowjenej runje tak kaž wosadze slušaca měšćanska murja. Tež we wosadnym žiwjenju sadžeše nowe akcenty. Jemu so poradzi, zo přeńdže 2009 dotal měšćanska pěstowarnja we Wuricach do cyrkwinskeho nošerstwa, zo so do žiwjenja Michałskej wosady integrowaše a so 2014 wobnowi a rozšěri. Sylny podžěl ma tež na załoženju 1996 a wuspěšnym skutkowanju Ewangelskeho šulskeho towarstwa w Husce a natwarje-

Najznačiši napohlad Budišína: Michałska cyrkej a stara wodarnja Foto: Trudla Malinkowa

Jan Malink do wotchada na wuměnk w léce 2020 při pomniku za rozšěrjerjow Božeho słowa w serbskej rěči při Michałskej cyrkwi

Foto: Andreas Kirschke

nju syće ewangelskich šulow w Hornjej Łužicy.

Jako Serbski superintendent měješe Jan Malink nimale cyće serbske ewangelske cyrkwinske žiwjenje w Hornjej Łužicy na starosci. Dokelž hižo dalšich serbskich fararjow njebě, měješe džěło hłownje sam wukonjeć. Zhromadnje z dr. Gerhardom Herrmannom z Rakec a pozdžišo z Matom Krygarjom z Wuježka rjadowaše nadowki Serbskeho wosadneho zwjazka. Wot załoženja Serbskeho ewangelskeho towarstwa 1994 džělaše sobu w předsydstwje. W tójšto hornjołužiskich wosadach měješe prawidlownje serbske kemše abo wosadne popołdnja.

Wo džěło z młodzinu a džěčinu so tehorunja prócowaše. Tak přewjedže někotre léta nabožny tydžeń za serbske džěci w českim Tíšu, w pólskim Karpaczu, w Njehor-nju, w Ebersdorfje pola Lubija abo we Wukrančicach. Za tute změry zestaji spěwnik „Wot schadženja slónca“. Někotre z pačerskich džěci rozsudžichu so za serbsku konfirmaciju, někotre holcy samo tež w konfirmaciskej drasće Budyskeho kraja.

Tež serbske cyrkwinske džěło we wosadach bywšeje pruskeje Hornjeje Łužicy Jan Malink podpěrowaše. Wjele lět jězdžeše do Slepoho, zo by tam serbske abo dwurěčne kemše swjećił a Serbow na wosadnych popołdnjach hromadžił. We Wojerecach zrodži 2008 hromadže z fararjom Joachimom Nagelom Serbski domizniski džěń, kotryž sta so z wobľubowanej tradiciju w tamnišej kónčinje. Wot wutworjenja Serbskeje přirady 2007 w Ewangelskej cyrkwi Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica (EKBO) bě jeje hóstny člon. Zo bychy so fararki a fararjo z Hornjeje a Delnjeje Łužicy, kotřiž na serbskim polu skutkuja, jónu wob léto zetkali a so wuměnili, zažoji

w léce 2014 Serbsku předarsku konferencu, kotraž so do džensnišeho lětnje stajnje na druhim městnje wotměwa. Wot 2008 do 2016 bě předsyda Mačicy Serbskeje.

Při wšěm džěle we wosadze a w gremijach namaka Jan Malink čas za duchowne džěło a stawizniske slědženja předewšěm wo wosobach a temach z wobľuka ewangelskich Serbow. Wulka je ličba jeho přednoškow a popularnych kaž tež wědomostnych přinoškow. We wjacelětnym džěle zestaji a redigowaše nowe spěwarske za ewangelskich Serbow, kotrež w léce 2010 wuńdžechu. Kniha k 500lětnemu jubilejej reformacije 2017 wuda so samsne léto tež w jendzelskej rěči w USA. 2019 scěhowaše zběrník k 400lětnemu jubilejej Michałskeje wosady. Přenjeje wuměnkarskej léce wužiwaše za zestajenje „Kemšaceje knihi“, kotraž 2023 wuńdže.

K 31. julijej 2020 poda so Jan Malink jako Serbski superintendent a Michałski farar na wuměnk. Zastojnstwo superintendenta přeńdže na Hodzijskeho fararja Krystofa Rummela. Z tym přepoložištej so sydło superintendentury a Serbskeho wosadneho zwjazka z Budišina do Hodzija. W Michałskej wosadze Jan Malink hižo naslědnika njedósta. Farske městno zhubi so w strukturnej změnje załoženja Budyskeje wulkowosady spočatk léta 2021. Přiwšěm wosta Michałska wosada wěšte srjedzišćo serbskeho ewangelskeho žiwjenja. W cyrkwi so nadal měsačnje jónu serbske kemše swjeća, zwjetša wot sup. n. w. Jana Malinka. Na farje wotměwaja so dale serbske adwentnički a dalše serbske zeńdženja.

Loni w lécu a lěsa nalěto so tři serbske džěci w Michałskej cyrkwi wukřičichu. Je to znamjo nadžije, zo so njehladajo wšěch čězow serbska tradicija Michałskeje wosady dale wjedže.

Trudla Malinkowa

Zběrník serbskich esejoj

Nazhonita wudawačelka Marka Maćijowa je pohnjowala awtorki a awtorow pisać za zběrník eseje, kiž měli čitarstwu nastorki dać, wo tučasnym stawje a wo přichodže serbskeje towaršnosće rozmyslować. 19 awtorow a awtorow z Hornjeje, srjedźneje a Delnjeje Łužicy je so z přinoškom na ediciji wobdźěliło: Marcel Brauman, Jadwiga Bujnowska, Róża Domaścyna, Benedikt Dyrlich, Pětr Dźisławk, Ingrid Hustetowa, Theresa Jacobsowa, Stefanie Krawcoj, Robert Lorenc, Jan Malink, Jadwiga Malinkowa, Lubina Malinkowa, Trudla Malinkowa, Werner Měškank, Justyna Michniuk, Ines Neumanojc, Julian Nyča, Cordula Ratajczakowa a Sylwija Šěnowa.

Paleta temow je jara šěroka, teksty su přewšo zajimawe po předmjeće a po wašnju powědanja. Štóz so z nimi zaběra, nje-dóstanje žane hotowe wotmołwy, pisa wudawačelka w swoim předśłowje. Jej je šło wo kritisko-produktiwne widy na serbsku towaršnosć ze wšelakich stejišćow. Kniha wobsahuje teksty w hornjo- a delnjoserbskej rěči.

Kniha, tež za hodowne blido, wuńdže w decembrje w Ludowym nakładnistwje Domowina. **LND**

Serbstwo, quo vadis?, Eseje, wudała Marka Maćijowa, kruta wjazba, 264 stron, plaći 19,90 eurow

Jubilejne wudaće Nowego wósadnika

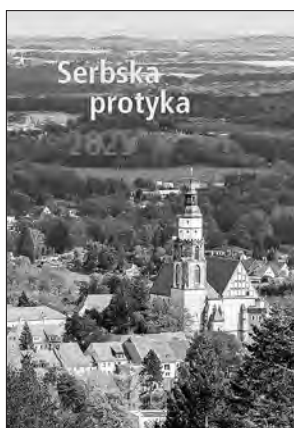
Swoje 30lětne wobstaće wopominaše delnjoserbske Spěchowanske towaristwo za serbsku rěc w cyrkwi z jubilejnej wustajeńcu, kotraž so kónc apryla w Choćebuskim Serbskim domje wotewri. W lěcu scěhowaše składnostnje jubileja wosebite čisto časopisa Nowy wósadnik, kotryž towarstwo dwójcy abo trójcy wob lěto w redakciji předsydy Hartmuta Leipnera wudawa. W jubilejnym, 28 stronow wopřijacym zešiwku s wozjewjene narěče a postrowne słowa k wotewrjenju wustajeńcy wot předsydy Hartmuta Leipnera, fararki Kathariny Köhleroweje a wyšeho cyrkwinskeho rady Clemensa Bethge. Wo zažnych stawiznach

towarstwa rozprawja jeho sobuzatožerka Christina Kliemowa. Dale podawaja so přehłady wo stawiznach towarstwa, wo předsydach a sobustawach předsydstwa a wo fararjach, kiž delnjoserbske cyrkwinske džěło wuhotowachu a podpěrowachu. Posłownje wotčišćany je cyrkwinski zakon z lěta 2005, kotryž serbske cyrkwinske džěło w EKBO rjaduje. Tójšto fotow, dokumentow a nowinskih wuřekow wudaće dopjelni. Zajimcy dóstanu zešiwk „30 let / 30 Jahre Spěchowanske towaristwo za serbsku rěc w cyrkwi“ pola zamolwiteho redaktora Hartmuta Leipnera (hartmut.leipner@posteo.net). **T.M.**

Serbska protyka 2025

Klětuša Serbska protyka wěnuje so w praktiskej rubrice warjenju a receptam znateho kucharja Tomaša Lukaša, we hłownym džělu pak jubilejomaj w Kamjencu a Chrósćicach. 800 lět je rjana přiležnosć za murje starodawneho města pokuknyć abo so kołowokoło Chrósćic rozhladować. Pastwinu horu a Boršč drje kóždy znaje, ale štó staj Caspar Dulichius abo wšudžebył Jurij Wíczaz? Dwě wosobje, kiž matej kóždy za sebje swój počah k městu při Čornym Halštrowje. Tež Kopšinjanske abo

Wotrowske hrodžišćo je wšěm zapřijeće, tola kotru rólu zabjerjetej wonej w Hornjej Łužicy? Dalše zajimawostki wjedu čitarjow do Lahnskeho doła, hdžež je hižo Jakub Bart-Ćišinski pobyl, do „Běheho kotpja“ w Šěrej džěrje, do Małowjelkowskeje sotrownje a do Krapowa. Tuž podajće so do pisaneho swěta klětušeje Protyki!

W redakciji Pětra Šoły zestajeny brošurowany almanach ma 160 stron, je bohaće ilustrowany a plaći 8,00 eurow. **LND**

Kemše w Kulowje

Na reformaciskim dnju přewjedže Kulowska ewangelska wosada ekumeniske kemše ze serbskim podžělom. Kemše měještaj farar Gabriš Nawka a sup. n. w. Jan Malink, kotraž tež wobaj předowaštaj. Čitańja, kěrlušy a modlitwy zaklinčachu wotměnjejo serbsce a němsce. Po kemšach bě zetkanje při ewangelskej cyrkwi. **PB**

Namša w Janšojcach

Na popołdnu reformaciskeho dnja swjećachu w Janšojckej cyrkwi delnjoserbske kemše. Liturgiju měješe lektor Hartmut Leipner, předowała je lektorka Madlena Norberg. Farar Tobias Jachmann chorosće dla njebě přijěć móht, tak zo dyrbjachu Bože wotkazanje wotprajić. Po kemšach běchu wšitcy na zhromadny kofej a serbsku bjesadu přeprašeni. **PB**

Koncert w Budyšinje

W poľnje wobsadźenej Marje-Marcínej cyrkwi w Budyšinje wotmě so 9. nowembra beneficyjny koncert. Pod nawodom cyrkwinskohudźbnego direktora n. w. Friedemanna Böhme spěwaše Budyska chórowa akademija generacijow, na piščelach přewodžana wot organista Jana Krala. Mjez druhim zaklinčešty serbskej spěwaj, tež připowědž měješe serbski podžěl. Při wuchodže nazběra so 5010 eurow za pěstowanju-syrotownju w ukrainskim Lwiwje. **PB**

Čitanje w Hbjelsku

We wosadnej žurli na něhdyšej farje w Hbjelsku pola Wósporka wopominachu 15. nowembra 170. rónicu wupućowanja Serbow pod nawodom fararja Jana Kiliana do Texasa w lěće 1854. Trudla Malinkowa porěča wo přičinach wupućowanja a čitaše z knihi „Ufer der Hoffnung“. Na wječork, na kotryž bě „Domizniska stwa Wysoka Dubrawa“ přeprašyło, bě něhdže 40 zajimcow přichwatało. **PB**

Nutrnosć w Tuchorju

Na pokutnym dnju, 20. nowembra, swjećachu w Tuchorskim lěsu pola Hornjeho Wujězda dwurěčnu ekumenisku nutrnosć. Před bunkerom, w kotrymž běchu w NDRskim času atomowe brónje skladowane, so katolscy a ewangelscy wosadni zhromadnje wo měr modlachu a spěwachu. Runje w džensnišim času, kiž je poľny kri-zow, agresijow, strachow a wójnow, měli so wšitcy w swoich skutkach, myslach a modlitwach na měr w małym kaž tež we wulkim swěće wusměrić. Nutrnosć nawjedowaštaj predikantka Annemarie Simonowa z Trupina a wučer nabožiny Měrko Pohonč z Wotrowa. Němska šola z Chrósćic a dujerjo z Njeswačidła ju hudźbnje wobrubichu. **PB**

Powěšće

Adwentne spěwy pod hodownym štómom na Wjacławskich wikach w Budyšinje tež lětsa zaso wopytowarjow přičahuja.

Foto: Carmen Schumann

Budyšin. W starobje 83 lět je 10. awgusta zemrěl farar n. w. Klaus-Jürgen Wartenberg. Wón bě wot 1977 do 1995 duchowny w Budyskej Pětriskej wosadze. Swój posledni wotpočink namaka w Bad Sachsa w Smolinach.

Zły Komorow. Na swježenskich kemšach rozžohnowachu 1. septembra dołholětneho wosadneho fararja Manfreda Schwarza na wuměnk. Wot lěta 1989 skutkowaše wón w Złym Komorowje, hdžež je 34 lět dołho wosadu swěru nawjedował. Mjez druhim je so za jeho zastojnski čas pora-

dziło, Serbsku cyrkej měšćacka wuchować a ju jako byrgarski dom na žiwe zetkawanišćo wutwarić. Tež wožiwenje serbskich a dwurěčnych kemšow je podpěrať a w nich sobu skutkowať. Manfred Schwarz pochadza z Bórkowow w Błótach, dokal so nětko z mandzelskej na wuměnk wróci.

Budyšin. Srjedu, 30. oktobra, přednošowaše Lubina Malinkowa we wosadnym domje Pětriskej wosady w Budyšinje wo počahu mjez Ochranowom a Serbami. W srjedzišću přednoška stejachu wusutki nabožnych budženjow we 18. a w 19. lěstotku na džensnišu Budysku wulkowosadu. Z Čichońcu kaž tež Małym a Wulkim Wjelkowom leža na teritoriju Michałskeje wosady tři wažne zetkawanišća pobožnych, kiž cyrkwinske žiwjenje w Budyšinje a we wokolinje wowliwowachu. Něhdže 25 připosłucharjow so na wječorku wobdželi, wosebje zajimowachu so za wliw Ochranowa na serbske pismowstwo.

Dary

W oktobru je so dariło za Serbske ewangelske towarstwo 50 eurow, 35 eurow, 15 eurow a 8 eurow a za Pomhaj Bóh 5 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 50 lětami, 18. decembra 1974, zemrě knihikupc a ludowy spisowacel **Arnošt Simon** w Budyšinje. Rodženy 1905 jako syn robočanki w Zubornicy, nawukny w Niskej powołanje knihiwjazarja. Jako tajki džělaše wot 1923 w Smolerjec knihičišćerni w Budyšinje. Po zakazu dalšeho džěla w čišćerni 1933 wotewri w bywšej kniharni w Serbskim domje wobchod za tobakowe twory, kotryž sta so zetkawanišćo Serbow w nacionalsocialistiskim času. Po wójnje džělaše za Domowinu a załoži sobu nowu serbsku čišćernju. Wot znowa załoženja serbskeje kniharnje 1948 ju hač do jeje rozpušćenja 1963 nawjedowaše. Mjez swojimi rowjenkami bě jako serbski knihikupc legendarny. Za serbske publikacije pisaše tež sam rady čitane powědančka, dopomnjenki a kulturnostawizniske skicy. Reprezentatiwny wuběrk z jeho pjera wuńdže 1983 w zběrniku. Arnošt Simon bě wot lěta 1951 woženjeny z Hanu rodź. Sieberec z Hrubjelcic, kotraž džělaše w zarjadnistwje Instituta za serbski ludospyt. Mandzelskaj wostaštaj bjez džěci a bydleštaj w „Brigadnym domje“ na Kurta Pchalekowej 20. Wotpočujetaj na Mikławsku, hdžež je jeju row mjezтым zrunany. Na narownym kamjenju steješe hrónčko Čišinskeho: „Měć w Serbach posledni chcu dom, spać w Serbach změrom jeno móžu. Swójba Simonec.“ T.M.

Přeprošujemy

- 01.12. 1. adwent**
09.30 serbsko-němske kemše z wužohnowanjom džěćetka w Slepom (sup. n. w. Malink)
14.00 wosadne popołdnje z wopytom džěćetka na Slepjanskej farje
15.00 adwentne spiwanje z chorom Łužyca w Dešnje (predikant Leipner)
- 05.12. štwórtk**
14.00 pósejženje Serbskeje psírady ewangelskeje cerkwy w ewangelskim centrumje w Chóšebuzu
- 08.12. 2. adwent**
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Rummel)
14.00 serbsko-nimnska namša w Huštanju (farařka Schlüter, predikant Leipner)
14.30 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Rummel) z kemšemi za džěci (Leńka Meyerec), přizamknje so adwentnička na farje
- 14.12. sobotu**
17.00 koncert chóra 1. serbskeje kulturneje brigady w Budyšinje w Marje-Marćinej cyrkwi
- 15.12. 3. adwent**
10.00 namša za Łužycu w Nimskej cerkwi w Chóšebuzu (wuša promštwowka Rinecker)
- 17.12. wutora**
19.30 Bjesada na farje w Rakecach (žiwj adwent)
- 19.12. štwórtk**
18.00 Bukečanska Bjesada pola Pawlikec we Wuježku (žiwj adwent)
- 22.12. 4. adwent**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (sup. n. w. Malink)
- 25.12. 1. dzeń hód**
10.00 dwurěčne kemše w Rakecach (farar Malink)
10.00 serbska namša w Serbskej cerkwi w Chóšebuzu (farař Jachmann)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Rummel)
- 26.12. 2. dzeń hód**
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Rummel)
- 29.12. 1. njedžela po hodžach**
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. n. w. Malink)
- 05.01. 2. njedžela po hodžach**
14.30 ekumeniski nyšpor w cyrkwi Našeje lubeje knjenje w Budyšinje (kanonik Sćapan, sup. Rummel)

Terminy zestajita
Serbska superintendentura

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Farski puć/Pfarrweg 6, 02633 Hodźij/Göda; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privateweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čiśc: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkoweho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.

Lětny abonement plaći 15 eurow.